

کتابخانه ملی افغانستان
کابل

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲۵

۹۱۵۵۳

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

پایان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

امکان سنجی مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه‌ی درسی
مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران.

استاد راهنما:

دکتر کوروش فتحی واجارگاه

استاد مشاور:

خانم دکتر محبوبه عارفی

اساتید داور: دکتر محسن طالب زاده، دکتر نعمت الله موسی پور

دانشجو:

مصطفی بهمنی

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲

تابستان ۸۶

۹۸۵۵۳

تحقیق حاضر باهدف بررسی امکان مشارکت والدین درتصمیم گیریهای برنامه درسی مدارس انجام گرفت . جامعه این تحقیق شامل ۱۴۸۳۲ نفر والدین عضو انجمن اولیا ومربیان مدارس ابتدایی شهر تهران و ۱۵۹۱۱ نفر معلمان در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ برآورد شده است . براساس نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای نمونه ۱۹۳ نفری از والدین و ۲۵۴ نفری از معلمان انتخاب شدند . ابزار جمع آوری اطلاعات دو پرسشنامه محقق ساخته برای والدین ومعلمان بوده است که ضرایب پایایی (آلفای کرونباخ) آنها به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۷۹ بدست آمده است. برای تجزیه وتحلیل داده ها از دو روش آمار توصیفی و استنباطی (تی تک نمونه ای ومستقل) استفاده شده است و نتایج زیر حاصل شده است.

هر دو گروه والدین ومعلمان با گویه های مطرح شده تحت عناوین ضرورت ها، زمینه ها، موانع مشارکت و عواملی که این مشارکت را تسهیل می کند موافق بوده اند. همچنین نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین دیدگاه های والدین ومعلمان در مورد دو متغیر ضرورت ها وعوامل تسهیل کننده مشارکت اولیا تفاوت معناداری وجود نداشت اما درمورد دو متغیر دیگر یعنی زمینه ها و موانع مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه درسی بین نظرات دو گروه تفاوت معنادار وجود داشته است.

کلیدواژه ها: تصمیم گیری برنامه درسی، مشارکت والدین، ضرورت های مشارکت،

زمینه های مشارکت، موانع مشارکت، عوامل تسهیل کننده

تقدیم به:

روح مادرم

تلاش های پدرم

صبر و شکیبایی همسرم

محبت خواهران و برادران ارجمندم

و آینده های غنچه های زندگیم، فاطمه و بهاره

تقدیر و تشکر

خدای متعال را سپاسگزارم که به بنده فقیر توفیق عطا فرمود تا برای به نتیجه رساندن این پایان نامه بر تمام مشکلات موجود فایز آیم.

این تحقیق حاصل کسب آموخته ها از معلمان و اساتید گرانقدرم در طول دوران تحصیل است، لذا از تمام آنها تشکر و قدردانی می کنم.

بر خود لازم می دانم از جناب آقای دکتر فتحی و اجاره گاه که برای به انجام رسیدن پایان نامه حاضر از راهنمایی های ارزنده ایشان (استفاده شایانی شد و فراتر از آن در دوران تحصیل همواره مشوقم بوده اند و سرکار خانم دکتر عارفی که همواره با مهربانی و فروتنی پاسفگوی سئوالاتم بوده و کاستی ها را با سعه صدر برطرف نمودند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

از بذل توجه و عنایت استادان بزرگوار آقایان دکتر طالب زاده و دکتر موسی پور که با حوصله و سعه صدر پایان نامه را مطالعه نمودند و با مهربانی اینجانب را راهنمایی فرمودند، همچنین همه دوستان عزیزم خصوصا جناب آقای دکتر نصر احمدی و مهدی حاج علی که زحمات زیادی را متقبل شدند کمال تشکر دارم و با ادب و تواضع، سپاس بیکران و ارادت قلبی خود را به پیشگاه یکایک آن ها تقدیم می دارم.

در پایان از همسر و فرزندان عزیزم که با صبر و شکیبایی در به اتمام رساندن این پایان نامه یاری رسانم بوده اند.

فهرست مطالب

عنوان ..... صفحه

فصل اول: طرح تحقیق

۲	مقدمه.....
۴	بیان مسأله.....
۵	اهداف تحقیق.....
۶	سوالات پژوهشی.....
۶	تعریف واژگان اختصاصی تحقیق.....
۷	استفاده کنندگان از نتایج پایان نامه.....

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۹	مقدمه.....
۹	مبانی نظری تحقیق.....
۱۱	ضرورت های مشارکت والدین.....
۱۴	منطق آموزشی.....
۱۶	منطق سیاسی -اجتماعی.....
۱۹	منطق عملی.....
۲۱	طبقه بندی مشارکت های والدین.....
۲۸	مدل حمایتی.....
۲۸	مدل انتقالی خانه به مدرسه.....
۲۹	مدل غنی سازی برنامه‌ی درسی.....
۲۹	مدل مشارکتی.....
۳۰	اولیاء و برنامه ریزی درسی.....
۳۸	موانع مشارکت اولیاء در تصمیم گیری های برنامه‌ی درسی.....
۳۹	۱. موانع مربوط به حیطة اولیاء.....
۴۰	الف) نگرش اولیاء نسبت به مشارکت در فعالیت های آموزشی.....

۴۰	ب) دانش اندک والدین نسبت به مسایل آموزشی و برنامه‌ی درسی
۴۱	۲. موانع مربوط به حیطه نظام آموزشی
۴۱	الف) ادراک معلمان از مشارکت والدین در آموزش
۴۲	ب) آموزش ناکافی معلمان
۴۲	۳. موانع مربوط به حیطه‌ی سازمانی
۴۳	الف) نبود قوانین و آئین نامه‌های مشخص
۴۴	ب) تعریف نشدن درست نقش‌ها
۴۴	ج) فرهنگ اقتدار سنتی
۴۵	نتیجه‌گیری از مبانی نظری
۴۶	پیشینه‌ی تحقیق
۴۶	تحقیقات خارجی
۴۷	تحقیقات داخلی
۴۸	نتیجه‌گیری از پیشینه پژوهش

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۴۹	مقدمه
۴۹	طرح تحقیق
۴۹	روش و ابزار جمع آوری اطلاعات
۵۰	روایی و پایایی آزمون
۵۱	جامعه و نمونه تحقیق
۵۲	روش‌های آماری

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

۵۴	مقدمه
۵۴	تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها
۵۴	توصیف داده‌های پرسشنامه الف
۵۸	توصیف داده‌های پرسشنامه ب
۶۱	تجزیه و تحلیل نظرات والدین

۷۸.....	بررسی پرسش های پژوهشی از دیدگاه والدین.....
۸۱.....	تجزیه تحلیل نظرات معلمان.....
۹۱.....	بررسی پرسش های پژوهشی از دیدگاه معلمان.....
۱۰۱.....	یافته های دیگر.....

فصل پنجم: بحث، بررسی و نتیجه گیری

۱۰۹.....	مقدمه.....
۱۰۹.....	خلاصه تحقیق.....
۱۱۰.....	نتایج تحقیق.....
۱۱۱.....	بررسی سوالات تحقیق.....
۱۱۶.....	نتیجه گیری.....
۱۱۸.....	پیشنهادهای کاربردی.....
۱۱۹.....	پیشنهادات برای مطالعات بعدی.....
۱۲۰.....	محدودیت های تحقیق.....
۱۲۱.....	منابع.....

پیوست ها

۱۲۸.....	پیوست ۱- پرسشنامه والدین.....
۱۲۹.....	پیوست ۲- پرسشنامه معلمان.....

فهرست جدول ها

شماره و عنوان ..... صفحه

- ۱-۴. توزیع فراوانی والدین بر حسب سن..... ۵۴
- ۲-۴. توزیع فراوانی افراد نمونه الف بر حسب میزان تحصیلات..... ۵۵
- ۳-۴. توزیع فراوانی افراد نمونه الف بر حسب سابقه عضویت در انجمن اولیا و مربیان..... ۵۶
- ۴-۴. توزیع فراوانی افراد نمونه ب بر حسب سن..... ۵۸
- ۵-۴. توزیع فراوانی افراد نمونه ب (معلمان) بر حسب تحصیلات..... ۵۹
- ۴-۶. توزیع فراوانی افراد نمونه ب (معلمان) بر حسب سابقه کار..... ۶۰
- ۴-۷. ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری برنامه‌ی درسی مدارس از نظر والدین..... ۶۱
- ۴-۸. زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر والدین..... ۶۳
- ۴-۹. موانع مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر والدین..... ۶۵
- ۴-۱۰. عوامل تسهیل‌کننده مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر والدین..... ۶۸
- ۴-۱۱. خروجی آزمون (تی) برای بررسی پرسش اول از نظر والدین..... ۷۲
- ۴-۱۲. خروجی آزمون (تی) برای بررسی پرسش دوم از نظر والدین..... ۷۴
- ۴-۱۳. خروجی آزمون (تی) برای بررسی پرسش سوم از نظر والدین..... ۷۶
- ۴-۱۴. خروجی آزمون تی برای بررسی پرسش چهارم از نظر والدین..... ۷۹
- ۴-۱۵. ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری برنامه‌ی درسی مدارس از نظر معلمان..... ۸۱
- ۴-۱۶. زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر معلمان..... ۸۳
- ۴-۱۷. موانع مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر معلمان..... ۸۵
- ۴-۱۸. عوامل تسهیل‌کننده مشارکت والدین در تصمیم‌گیری برنامه‌ی درسی مدارس از نظر معلمان..... ۸۸
- ۴-۱۹. خروجی آزمون تی برای بررسی پرسش پنجم از نظر معلمان..... ۹۲

- ۲۰-۴. خروجی آزمون (تی) برای بررسی پرسش ششم از نظر معلمان..... ۹۴
- ۲۱-۴. خروجی آزمون (تی) برای بررسی پرسش هفتم از نظر معلمان..... ۹۶
- ۲۲-۴. خروجی آزمون تی برای بررسی پرسش هشتم از نظر معلمان ۹۹
- ۲۳-۴. مقایسه نظرات والدین و معلمان در مورد ضرورت های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه درسی..... ۱۰۱
- ۲۴-۴. مقایسه نظرات والدین و معلمان در مورد زمینه های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه درسی..... ۱۰۲
- ۲۵-۴. مقایسه نظرات والدین و معلمان در مورد موانع مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه درسی..... ۱۰۴
- ۲۶-۴. مقایسه نظرات والدین و معلمان در مورد عوامل تسهیل مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه درسی..... ۱۰۶

فهرست نمودارها

شماره و عنوان	صفحه .....
۴-۱. میزان توزیع فراوانی والدین بر حسب سن.....	۵۴.....
۴-۲. میزان توزیع فراوانی افراد نمونه الف بر حسب میزان تحصیلات.....	۵۵.....
۴-۳. میزان توزیع فراوانی افراد نمونه الف بر حسب سابقه عضویت در انجمن اولیا و مربیان.....	۵۶.....
۴-۴. میزان توزیع فراوانی افراد نمونه ب بر حسب سن.....	۵۸.....
۴-۵. میزان توزیع فراوانی افراد نمونه ب (معلمان) بر حسب تحصیلات.....	۵۹.....
۴-۶. میزان توزیع فراوانی افراد نمونه ب (معلمان) بر حسب سابقه کار.....	۶۰.....
۴-۷. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر والدین.....	۶۲.....
۴-۸. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر والدین.....	۶۴.....
۴-۹. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با موانع مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر والدین.....	۶۷.....
۴-۱۰. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با عوامل تسهیل مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر والدین.....	۷۰.....
۴-۱۱. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر معلمان.....	۸۲.....
۴-۱۲. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی مدارس از نظر معلمان.....	۸۴.....

۱۳-۴. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با موانع مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی

مدارس از نظر والدین.....۸۷

۱۴-۴. مقایسه میانگین گویه‌های مرتبط با عوامل تسهیل مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه

درسی مدارس از نظر والدین.....۹۰

فهرست تصویرها

شماره و عنوان	صفحه .....
۱-۲. پیوستار تصمیم گیری مارش	۲۳
۲-۲. پیوستار مشارکت والدین مارش	۲۶
۳-۲. مدل های مشارکت والدین و نقش های والدین، متخصصان و تجارب دانش آموزان	۳۰
۲-۴. الگوی تعامل پیوسته برای فعالیت برنامه ی درسی	۳۵

فصل اول

طرح تحقیق

مقدمه

والدین نقش حیاتی در تعلیم و تربیت فرزندانشان دارند اولین مریبان آنها به حساب می آیند و این نقش مهم را هنگامی که فرزندانشان راهی مدرسه می شوند نیز ادامه می دهند . از آنجا که مشارکت والدین به عنوان یکی از عوامل مهم در ایجاد حمایت مثبت برای مدارس در تمام دنیا به حساب می آیند محققین تلاشهای زیادی انجام داده اند تا نقشهای متفاوتی که والدین در تعلیم و تربیت ایفا می کنند را طبقه بندی کنند (استقی^۱ ، ۱۹۹۱ ، به نقل از لوی^۲ ،

ص ۳۶۱)

در قدیم مدارس به عنوان موسساتی به حساب می آمدند که نقش والدین فرستادن بچه ها به مدرسه و حمایت از مدارس برای نظم دادن به فرزندانشان بود. اما امروزه این نوع مشارکت ها تغییر کرده است و والدین در سطوح متفاوتی در تصمیم گیری های مدارس شرکت می کنند . از آنجا که والدین نزدیک ترین گروه به دانش آموزان هستند و از تجارب مثبت و منفی فرزندان خود آگاهی دارند می توان آنان را یکی از شایسته ترین گروههایی دانست که باید در امور مربوط به تصمیم گیریهای برنامه ی درسی مدارس شرکت کنند، بنابراین مدارس و افراد دست اندرکار آموزش و پرورش و برنامه های درسی در سراسر

^۱ .steffy

^۲ .Lewey

دنیا در صدد هستند تا هر چه بیشتر از نظرات و تجارب این گروه در سیاستهای برنامه‌ریزی درسی خود بهره ببرند و امکان مشارکت آنها در فعالیتهای مربوط فراهم کنند. از طرف دیگر امروزه انتقادهای زیادی بر مدارس و برنامه‌های درسی شان وارد است نظیر این که برنامه‌های درسی جدای از شرایط اجتماعی است و ارتباطی با زندگی دانش آموزان ندارد که این نیز خود ضرورت مشارکت والدین در تصمیم‌گیریهای مربوط به برنامه درسی مدارس را نمایان می‌سازد.

متأسفانه در نظام آموزش و پرورش کشور ما که به صورت متمرکز اداره می‌شود والدین در فرایند برنامه‌ریزی درسی هیچ نقشی ندارند و بیشتر برنامه‌های درسی طراحی شده توسط مقامات مرکزی در سطح وزارت آموزش و پرورش تدوین و در مدارس توسط معلمان به اجرا در می‌آیند.

در صورتی که بسیاری از مطالعات و پژوهشهای انجام شده حاکی از این است که مشارکت والدین در تصمیم‌گیریهای مربوط به برنامه‌های درسی مدارس موفقیت روز افزون برنامه‌های درسی را به همراه خواهد داشت.

پژوهش حاضر با عنایت به ساختار نظام متمرکز برنامه درسی از یکسو و تمایل فزاینده برای مشارکت والدین در تصمیم‌گیریهای برنامه درسی از سوی دیگر امکان تحقق این امر را از نظر والدین و معلمان مورد بررسی قرار می‌دهد.

بیان مسئله

تحقیقات نشان می‌دهند که مشارکت بیشتر والدین در سیاستهای مدرسه نگرش مثبت‌تر دانش آموزان نسبت به مدارس، اجتماع و خانواده را در پی خواهد داشت. (روترفولد^۱ و همکاران، ۱۹۹۳). همچنین مشارکت والدین در تصمیم‌گیریهای برنامه درسی مدارس باعث می‌شود که دانش و مهارت‌های والدین افزایش یافته، نگرش مثبت‌تری نسبت به معلمان و مدارس پیدا کنند. این امر باعث می‌شود والدین ارتباط نزدیک‌تری با مدرسه و برنامه‌های درسی آن ایجاد کرده، مدارس را توانمندتر و پاسخگوتر سازند. (بیزلی^۲، ۱۹۸۴) زمانی که والدین مشارکت فعال‌تری در تصمیمات مربوط به مدارس فرزندانشان در مواردی مثل شرکت در تصمیم‌گیریهای برنامه درسی، کمک به انتخاب محتوی برنامه درسی و اجرای آن دارند ارتباط بیشتری با تعلیم و تربیت فرزندانشان احساس می‌کنند و مسئولیت بیشتری در جهت تشویق و ترغیب بچه‌ها از خود نشان می‌دهند. همچنین با چنین مشارکتی مدارس برنامه‌های تعلیم و تربیت خود را متناسب با نیازهای جامعه ارائه می‌دهند و دانش آموزان نیز با درک ارزشی که والدینشان نسبت به تعلیم و تربیت آنها می‌دهد برای رسیدن به تعالی و پیشرفت‌های بیشتر تلاش می‌کنند. واضح است که توانمند ساختن والدین برای مشارکت هر چه بیشتر در تصمیم‌گیریهای برنامه درسی مدارس موفقیت هر چه بیشتر برنامه‌های درسی را تضمین می‌کند.

^۱ Routerfold

^۲ Beazly

ضرورت انجام تحقیق

از چالش‌های مهم برای بسیاری از برنامه ریزان آموزشی و درسی ایجاد زمینه مناسب برای مشارکت بیشتر همه ی سطوح در امر اداره‌ی منطقه آموزشی است که در این میان ایجاد بستری مناسب برای مشارکت اولیا در اداره مدارس ضروری به نظر می‌رسد.

تلاش‌های ارزشمندی در راستای الگوی مشارکت والدین در امور مدرسه به طور کلی به وسیله افرادی چون گوردن^۱، ۱۹۷۰، هندرسون^۲، ۱۹۹۴، اپشتین^۳ ۱۹۹۷ و دیگران صورت گرفته است اما در زمینه مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس متأسفانه تحقیقات زیادی انجام نشده است. در کشور ما نیز تلاش‌های چندانی برای پرداختن به این امر مهم صورت نگرفته است. به همین منظور تحقیق حاضر ضرورت‌ها، زمینه‌ها، موانع و محدودیت‌ها و عوامل تسهیل‌کننده مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی را از نظر خود والدین و معلمان مورد بررسی قرار می‌دهد.

عنوان تحقیق:

امکان‌سنجی مشارکت والدین در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران.

^۱ . Gordon

^۲ Henderson

^۳ . Epstein

اهداف تحقیق :

پژوهش حاضر باهدف کلی بررسی امکان مشارکت والدین در تصمیم گیریهای برنامه‌ی درسی مدارس و با هدف های مشخص زیر انجام می‌شود.

- شناسایی ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی.

- شناسایی زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی .

- شناسایی موانع و محدودیت های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی.

- شناسایی عوامل تسهیل کننده مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی .

سوالات پژوهشی

سوالات زیر تحقیق حاضر را هدایت می‌کند

- ضرورت‌های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران کدامند؟

- زمینه‌های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران کدامند؟

- موانع و محدودیت‌های مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران کدامند؟

- عوامل تسهیل کننده مشارکت والدین در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس از نظر والدین و معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران کدامند؟

واژگان اختصاصی تحقیق

امکان سنجی: مطالعه ای است که میزان امکانپذیر بودن یا عملی بودن یک پروژه یا استراتژی را تعیین می کند. (unesco,1992) در این پژوهش عوامل مربوط به مشارکت اولیا در تصمیم گیری های برنامه ی درسی مدارس ابتدایی شهر تهران، با نظرات والدین و معلمان این مدارس بررسی می شود

- **والدین:** منظور از والدین در این تحقیق تنها پدر یا مادر نیست بلکه هر کسی است که به نوعی مسئولیت رسمی نگهداری بچه را به عهده دارد. در این تحقیق به والدین دانش آموزان مدارس ابتدایی شهر تهران اطلاق می شود.

- **مشارکت والدین:** شرکت والدین در مدرسه به عنوان یادگیرنده، حامی فرزندان و تصمیم گیرنده در برخی موارد مثل، خط مشی مدرسه، برنامه ی درسی، ساختمان و بودجه. در این تحقیق منظور از مشارکت والدین شرکت آنها در فرآیند برنامه ریزی درسی مدرسه یعنی؛ طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه های درسی در سطح مدارس ابتدایی شهر تهران است.